

Î.P.Sf. Mitropolit Nicolae, împarte cărți de rugăciuni răniților din Tighina

Stoica LASCU

MISIONARI ARDELENI ÎN MIJLOCUL POPULAȚIEI ȘI OȘTENILOR ÎN BASARABIA RECUPERATĂ „ȘI DINCOLO DE NISTRU“ (SEPTEMBRIE 1941)

La începutul lui Răpchiune 1941, puțin timp de la finalizarea victorioasă a Campaniei pentru Eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord – „Războiul Sfânt contra Bolșevismului” –, începută la 22 iunie, ca aliați ai celui de-Al Treilea Reich, din inițiativa Î.P.S. Mitropolitul Nicolae al Banatului a avut loc prima călătorie misionară „la frații dezrobiți”; pe larg consemnată și comentată în presa vremii, o

„călătorie duhovnicească în partea aceea de țară, care atâta de mult a avut de suferit în anul din urmă²; era o „hotărâre cu caracter istoric” – cum spunea, în pragul plecării misiunii, generalul Radu Rosetti, ministrul Educației Naționale, Cultelor și Artelor: „Cu multă însuflețire, d. general Radu Rosetti ne-a vorbit aseară, despre hotărârea, cu caracter istoric, pe care au luat-o ierarhii și preoții ardeleni și bănățeni, de a porni în apostolat de evanghelizare prin ținuturile desrobite de dincolo de Prut. Și Înalț Prea Sfințitul mitropolit Bălan, nu s'a mulțumit să întocmească doar grupuri de preoți misionari, pe care să le trimită să propovăduiască pe Hristos. În clipe și împrejurări mari și hotărâtoare pentru neam, cum sunt vremurile actuale, Î.P.Sf. Sa a ținut să dea, personal și episcopii din mitropolia sa, pilda celei mai înalte și sfinte datorii. Împreună cu cei patru episcopi și cu șaiszeci de preoți misionari, reputați pentru experiența, râvna și spiritul lor de muncă și de jertfă, au pornit cu toții, după ce s'au pregătit sufletește și duhovnicește, să întărească pe cei slăbiți și să recâștige sufletele fraților înstrăinați sub înrâuriri streine”³.

Au fost menționați, la plecarea misiunii, și numele unora dintre membrii ei: din eparhia Timișoarei a plecat P.S.S. Episcopul dr. Vasile Lăzărescu, însoțit de preoții Liviu Surlaș din comuna Jebes, Tiberiu Mărgineanțu din comuna Opațița, Moise Ghilezan din comuna Ghilad, Radu Crăciun, dar orașul Lipova, Pavel Simeon din comuna Chesinț, Vasile Savi din comuna Alioș, Corneliu Vuia din parohia Elisabetina Timișoarei, Horia Vișoiu din comuna Giroc, Liviu Lărgeanu din Timișoara cartierul Ronaț, Traian Golumba din parohia Fabrica Timișoarei și diaconul Traian Mihailovici din parohia Timișoara-Cetate; din eparhia Caransebeșului a plecat P.S.S. Episcopul dr. Veniamin Nistor,

însoțit de preoții dr. Petru Rezuș și dr. I. Tursa profesori la Academia Teologică din Caransebeș, dr. Traian Cosafu din comuna Teregova, Traian Constantin paroh în Vrani, Marcu Bănescu din parohia Anina, Traian Nicolici din comuna Tufări, I. Racoveanu preot în comuna Ferdinand și alții. „Aceste echipe de preoți misionari, în frunte cu arhierii lor, vor sta câteva săptămâni pe pământul noului apostolat de ortodoxion românesc. Menirea lor este mare și importantă. Vor trebui să-și închine acestei meniri toată puterea trudei și dragostei, ca să ducă la izbândă chemarea lor sfântă. Reușita lor va fi biruința legii lui Hristos și a dreptății românești”⁴.

DRUMUL MISIUNII ARDELENE ÎN BASARABIA⁵

Am scris în numerii trecuți despre însemnătatea și folosul călătoriei misionare a episcopilor și preoților ardeleni cari în frunte cu Î.P.Sf. Mitropolit Nicolae, timp de 3 săptămâni au străbătut toate județele Basarabiei, trecând și dincolo de Nistru. Acum începem să dăm unele amănunte în legătură cu această călătorie.

Lămuririle ce dăm aici sunt scrise de părintele Gh. Secaș, care a însoțit echipa condusă de Î.P.Sf. Mitropolit Nicolae.

La Grătești

Duminecă, 7 Sept., ora 4, în vremea Vecerniei, după ce s-a slujit Sf. Liturghie la Chișinău, echipa Î.P.Sf. Sale se afla în com. frunțașe Grătești, la 10 km nord de Chișinău. Satul întreg aștepta în grădina bisericii. Primarul a ieșit înainte cu pâne și sare, iar părintele Vărzaru în ușa bisericii a întâmpinat pe înaltul ierarh cu sf. cruce. S-a săvârșit slujba Vecerniei la care a alergat popor mult. A vorbit apoi Î.P.Sf. Sa pe înțelesul tuturor atât ca limbă,

cât și ca învățătură. Era o desfătare să privești fețele blânde ale ascultătorilor, mulțumiți că nu le scapă nici o vorbă din vestirea arhierască. Ascultau cu toții, bătrânii, tinerii, bărbații, femeile. Da, erau multe femei cu prunci la sân, și au ascultat vreme de un ceas cuvântarea, purtându-și în aceeași vreme dulcea lor povară de mame.

8 Septembrie, Mănăstirea Curchi

Zi de hram la ctitoria lui Curchiu răzeșul. Această mănăstire, fusese una din cele mai prospere din toată Basarabia. A suferit mult în urma stăpânirii bolșevice de un an. Asupra bisericii principale au tras cu tunul dărâmand o turlă și incendiind cupola cea mare. Călugării în majoritatea lor fuseseră împrăștiți, abia acum încep a se întoarce. Mănăstirea avea uzină electrică, moara, apeduct, atelier de tâmplărie. Toate acestea trebuie refăcute acum.

La ziua hramului au venit credincioși un număr mare din toate părțile. Purtând urmele vădite ale războiului, slujba nu s'a putut face în biserică cea mare, s'a slujit în biserică de iarnă. Afară însă se aflau mai mulți credincioși decât înlăuntru. Î.P.Sf. Sa a ieșit la predică afară în curtea mănăstirii. În jurul amvonului ashieresc era o mare de capete. Cam peste 2.000 de pelerini. Graiul Ardealului, pe care basarabienii îl înțeleg atât de bine, a început să curgă năvalnic prin rostul Î.P.Sf. Sale Mitropolitului Nicolae. S'a stabilit o așa legătură între vorbitor și ascultător, încât mi se părea că se cunosc de întotdeauna și l-ar asculta la nesfârșit. La încheierea cuvântării arhieresti, am auzit pe mulți întrebând, dacă nu mai vorbește odată? Dorul lor de a avea pe vlădica din Ardeal li s'a împlinit prin împărțirea de cărți, iconițe și cruciulițe. Au luat cu asalt pe Î.P.S. Sa. Cât erau de fericți când

primeau din chiar mâna arhiereului câte un obiect.

Marti 9 Septembrie, la Răzeni

Răzenii sunt o așezare de frunte cu 1.103 familii și cu 3.608 locuitori la 30 km sud de Chișinău. E comuna unde a văzut lumina zilei I. Incuț și Pelivan.

Echipa arhierească a Î.P.S. Sale a fost întâmpinată la 5 km de sat de o ceată de călăreți iuți cari ne-au escortat până la primărie. Aici notarul și primarul au oferit înaltului oaspe pâne și sare. Răsbind cu greu prin noroiul drumului ne-am urcat spre biserică. Era ca o coșniță bogată, cu toate că era zi de lucru, credincioșii au venit cu toți la sf. liturghie. Îi cerceta doar un vlădică din Ardeal și ei voiau să-l vadă, să-l audă.

Sfânta slujbă a început lin, în reculegere. Corul de țărani din Răzeni răspundea îngerește. Corurile țărănești din Basarabia ne-au vrăjit prin toate satele pe undeam umblat, cum ne-au încântat frumusețea bisericilor și curățenia și podoaba sfintelor altare.

După sfânta liturghie, Î.P.S. Sa, dată fiind adânc reculegere a credincioșilor și numărul lor neobișnuit de mare, le-a dat învățătură îmbelșugată tâlmăcindu-te cu multă măiestrie Tatăl nostru. Vreme de un ceas, unul nu s'a mișcat dela locul său. Cu fericită încântare sorbeau fiecare cuvânt arhieresc. Adânc mișcat parohul locului preot Budeanu a răspuns cu aceste cuvinte duioase Î.P.S. Sale: Atunci când după vestirea arhanghelului. Fecioara Maria s'a dus la Elisabeth, rudenia se, aceasta i-a zis plină de bucurie: De unde mie aceasta ca să vie Maica Domnului meu la mine? Cutremurați duhovnicește și plini de bucurie și mulțămire, ne întrebăm și noi: De unde este aceasta ca să veniți Î.P.S. Voastră la noi? Ce bine am făcut, cu ce vrednicie ne-am încununat, ca să merităm cercetarea aleasă cu care ne cercetați?

În cimitirul din Răzeni, se aflau 8 morminte proaspete, cuprinzând 8 frunțași din comuna, uciși de bolșevici în retragerea lor. La aceste morminte Î.P.S. Sa a fost rugat să facă parastas de pomenire. Deportăți sau uciși în felul acesta se află vreo 10 mii de frați basarabeni, tot atâția eroi jertfiți pe altarul neamului. În plânsul finel familiilor îndoliate vlădica din Ardeal a cefii ruga de deslegare pentru sufletul celor răpuși de mâna dușmană. Un car de colaci, colivă și zeci de prosoape au fost aduse ierarhului de darnicul popor. Ziua din Răzeni a fost una din cele cu har deosebit pentru misiunea noastră. A cerut mult efort, multă trudă, dar și răsplata duhovnicească a fost mare. Satul de răzeși ne-a lăsat cea mai bună impresie. Până vom avea astfel de așezări la Nistru, granițele noastre au pe ce să se sprijinească.

*

Dăm mai departe povestirea drumului misionar al

Î.P.Sf. Mitropolit Nicolae în Basarabia și Transnistria.

La Vorniceni (Lăpușna)

Miercuri 10 Sept. echipa misionară înfrunte cu Î.P.S. Sa, cu toată ploaia care nu mai contenea de 2 zile, se afla în com. Vorniceni. Această așezare de moldoveni de frunte se află la vreo 40 km spre apus de Chișinău, numărând la vreo 1.400 familii, cu aproape 5.000 locuitori. Biserica este cu totul impunătoare, frumos împodobită și a scăpat neatinsă de stăpânirea bolșevică.

Vremea de ploaie a adus poporul în număr mare la biserică. De altfel una din echipele noastre era prezentă; au venit și preoți mulți din împrejurimi. Înconjurat de mare sobor de preoți și diaconi, Î.P.S. Sa a slujit sfânta Liturghie. În desăvârșită reculegere în duh de evlavie, în ținută demnă înaltul ierarh a exercitat o covârșitoare impresie atât asupra soborului de preoți împreună slujitori, cât și asupra poporului care urmărea cu vădită emoție sfânta slujbă. Răspunsurile liturgice le-a dat corul din Lozova, comună apropiată. Dacă peste tot în satele basarabene am auzit coruri frumoase, corul din Lozova te întrece pe toate. Alcătuit din elemente tinere țărănești, corul mixt din Lozova ne va rămâne cea mai vie amintire, de armonie desăvârșită, de cântare îngerească, de freamăt ceresc, execuția extrem de facilă și repertoriul bogat. Liturghia arhierească din Vorniceni însoțită de corul lozovenilor, va rămâne pentru misiunea noastră un eveniment duhovnicesc de seamă.

În mijlocul acestei în cântări duhovnicești au urmat cuvântările. Î.P.S. Sa obosit de zilele anterioare, a vorbit ceva mai puțin de astădată, apoi a prezentat poporului patru preoți ardeleni cari au spus pe rând fiecare câte un cuvânt de zidire sufletească.

A urmat apoi distribuția cărților atât pentru popor, cât și pentru preoți. Broșuri potrivite religioase editate în tiparnițele Arhiepiscopiei din Sibiu, cât și cărțile de ale «Astrei». În fiecare sat basarabean pe unde au trecut echipele misionare, au rămas sute și mii de broșuri din vagonul adus special de la Sibiu.

Joi, 11 Septembrie

O zi rezervată soldaților răniți cari se găesc în spitalele din Chișinău. Având la noi cărți de rugăciuni, cruciulițe, iconițe, am însoțit pe Î.P.S. Sa, care a ținut să cerceteze pe fiecare rănit dându-i personal câte ceva și spunându-i cuvinte de mângâiere și îmbărbătare. Bieții răniți, când își dădeau seama cine îi cercetează, se înviorau, luau puteri noi și-și exprimau cu bucurie mulțămirea. Î.P.S. Sa a vizitat și saloanele cu răniți sovietici, pe care îi întreba din ce părți ale Rusiei sunt și dacă sunt creștini. Cei mai mulți își făceau îndată cruce dând cel mai limpede răspuns, că nu și-au pierdut credința. Rugăciuni nu știau, așa mărturiseau, dar de

crezut credeau. «Dar cum vă rugați?» Unul a răspuns la această întrebare: «Mă rog cu mâna».

Vineri, 12 Septembrie

Fiind invitat de dl Mareșal Antonescu Conducătorul Statului, Î.P.S. Sa s'a dus la Tighina. Până la ora întrevederii, timpul a fost folosit cât mai potrivit în duh misionar. Îndreptându-se spre cetatea lui Ștefan Vodă, aflăm poposind la marginea șoselei reg. 89 Brașov și reg. Putna. Înaltul ierarh se oprește în mijlocul ostașilor, săvârșește o mică rugăciune, le citește o Evanghelie și le grăește vibrant despre puterile credinței, despre marile îndatoriri pe cari neamul nostru le are astăzi; insuflă ostașilor curaj și-i binecuvîntează pe ei și armele lor, împarte apoi fiecărui ostaș câte-o carte de rugăciune, cruciuliță și alte broșuri.

Nu plecăm bine din loc și iată o altă unitate sta aliniată de-a lungul drumului cerând binecuvîntarea Î.P.S. Sale. Cu bunătate de păstor Vlădica din Ardeal zăbovește și aici, împărtășește pe ostași din darurile duhovnicești, le spune cuvinte de îmbărbătare și cu duioșie de părinte se desparte de ei.

În Tighina la spitalul cu cei 2.000 de răniți

Amenajat între zidurile vechi de cetate spitalul militar adăpostește 2.000 de răniți, majoritatea însă răniți ușor, își așteaptă cu toții întremarea pentru ca, îndrăveniți să se poată reîntoarce pe front. Era senin cu soare, în acea zi de vineri. Aproape toți răniții se aflau în curtea spațioasă a spitalului în așteptarea înaltei vizite.

Î.P.S.S. Mitropolitul Nicolae, luând omoforul și epitrahilul a săvârșit o rugăciune pentru Țară, Rege, Conducător, pentru armată, pentru biruință și pentru ostașii răniți și pentru tămăduirea lor.

Le-a adresat apoi câteva cuvinte. I-a lăudat pe răniți pentru bravura lor arătându-le că întregul Neam este mândru de ei și că prin jertfa lor, ei au pus o piatră la temelie de mâine a României mari. A împărțit apoi cu dărnicie largă tuturor celor 2.000 de ostași cărți de rugăciune, cruciulițe, iconițe.

Răniții îi înconjurau de toate părțile încât Î.P.S.S. abia se mai vedea din mijlocul lor. A fost o zi de misiune cu bună rodire.

Întâlnirea cu Conducătorul

Ideea unei ieșiri misionare în Basarabie, pentru a curăți cu aghiazma rugăciunilor arhieresti locurile Moldovii lui Ștefan pângărită de trecerea vremelnică a bolșevicilor și inițiativa îndeplinirii acestei lucrări duhovnicești în proporțiile concepute de Mitropolitul Ardealului, au trezit un larg ecou în toată țara și au primit întreaga aprobare a dlui Mareșal Antonescu Conducătorul Statului.

Întâlnirea de la Tighina a fost o certificare evidentă

a deosebitei considerațiuni, pe care Conducătorul Statului înțelege să o acorde acțiunilor de seamă pe cari Biserica prin ierarhii și preoții ei știe să le îndeplinească în anumite împrejurări, cum a fost cazul de față.

Pe de altă parte Î.P.S. Sa întâlnindu-se la Nistru cu neînfricatul Conducător, a ținut să mărturisească devotamentul Bisericii, care atunci când conducătorii politici ai țării sunt munciți de marile probleme ale izbăvirii sufletului neamului, nu rămâne nepăsătoare, ci este gata de orice jertfă contribuind cu forțele și cu mijloacele ei spirituale la opera de înălțare a neamului.

Ziua Crucii, la Orhei

Pornită simbolic la drum tocmai la început de an bisericesc, misiunea ardeleană și-a luat drept talisman duhovnicesc de mare preț crucea lui Hristos. Praznicul înălțării sfintei cruci a aflat toate echipele împânzite prin toate județele basarabene în plină desfășurare a activității misionare.

Biruința crucii, basarabeni au văzut-o cu ochii lor, au experiat-o cu viața lor. Praznicul înălțării Crucii l-au cinstit cu toată mulțumirea sufletească, l-au pipăit, întocmai cum Toma a pipăit ranele Domnului și-au mărturisit cântând: «Crucii Tale ne închinăm Hristoase și sfântă învierea Ta o lăudăm și-o slăvim».

Echipa misionară condusă de Î.P.S.S. Mitropolitul Nicolae a lucrat în acea zi minunată în cetatea Orheiului, inaugurând lucrarea misionară pentru întreg județul.

Județul Orhei e bastion al românismului la Nistru. Dar, dacă peste tot Basarabia prezintă un procent foarte ridicat de populație curat românească, apoi jud. Orhei bate recordul: 97 la sută români.

Acum, după stăpânirea de un an a bolșevicilor și după trecerea glorioasă a trupelor germano-române, în Orhei a fost chemat prefect un vrednic ardelean, bărbat plin de energie și un organizator neîntrecut, dl colonel Medrea. S'a preocupat cu toată grija de misiunea ardeleană întocmind pentru diferitele echipe itinerarii de o exemplară precizie.

În orașul Orhei a pregătit soliei ardelene o primire de proporții neobișnuite. La partea de organizare s'a adăos în mod spontan entuziasmul poporului orheian. În curtea bisericii, ctitoria lui Vasile Lupu, se aflau în acea zi ca la 3 mii de credincioși. Cu fețele senine, ca ceriul, cu ochii aprinși de soare, cu sufletele debordând de mulțumirea unei atari vizite, orheienii ne-au întâmpinat cu toată bucuria și cu toată demnitatea.

*

Ziua Crucii la Orhei

În câteva rânduri fugare iată, ce-am notat în carnetul meu despre cele trăite la Orhei în ziua Crucii: «Zi admirabilă de misiune, primire foarte, foarte călduroasă. Popor extraordinar de mult la biserică. Cor

ne'ntrecut! Evlavie adâncă la toți credincioșii. Mulțime mare de români ortodocși. Biserica lor o podoabă, credința lor vie. Basarabeni ne copleșesc; ei în privința evlaviei și peste tot acelor bisericesti, sunt mult înaintea noastră. Avem numai de învățat de la ei».

Programul zilei a fost acesta:

Săvârșirea sfintei liturghii, la care pe lângă slujirea arhierască a excelat corul orheienilor, care ne-a amințit pe cel din Lozova, în ce privește armonia, promptitudinea execuției și bogăția repertoriului. Predica Î.P.Sf. Sale s-a rostit în curtea bisericii, unde fusese amenajată o tribună în acest scop. În biserică ctitoria voivodală din veacul al 17-lea n'au încăput decât câteva sute de persoane, ori afară așteptau mii.

Î.P.Sf. Sa a rostit o impresionantă cuvântare, cam în felul celei din Chișinău, dar altfel turnată și întocmită potrivit referințelor date.

Miile de ascultători urmăreau cuvânt cu cuvânt discursul avântat al înaltului Ierarh. Nu se auzia nici un șgomot, doar la un anumit moment a fost un pocnet instantaneu de călcâie și zângănit de arme. Era de față o companie de onoare. Când Î.P.S. Sa li s'a adresat ostașilor, aceștia ca electrizați au luat ținută de drepti.

DI prefect Florian Medrea adresează apoi câteva mișcătoare cuvinte Î.P.S. Sale, mărturisindu-și adâncă mulțămire și emoție că vede pe Î.P.S. Sa în aceste părți îndeplinind una din cele mai cutremurătoare misiuni.

Începe apoi distribuția darurilor. DI prefect, omul ordinii înăscute, a făcut ca în desăvârșită aliniere, poporul să defileze ca dinaintea Î.P.S. Sale, primind fiecare nat cărticica, iconița sau cruciulița sa. Și această defilare de primire a darurilor a ținut două ceasuri. Sepoate judeca și din această mulțimea mare a credincioșilor cariau luat parte la această înălțătoare prezuire de la Ziua Crucii din Orhei.

O vizită la Bălți

În după masa aceleiași zile, P.S.Sa a pornit în vizită la Bălți. Deși în aceste părți era câmpul de lucrare al P.S.S. Sale Vasile al Timișorii, Î.P.S. Sa a venit la Bălți cercetând instituțiile bisericesti din acest oraș și pe episcopul locotenent P.S. Sa Partenie al armatei. A doua zi, 15 Septembrie, în biserica episcopescă s'a săvârșit o rugăciune de mulțămire.

După Doxologie, P.S. Sa Partenie în cuvinte are se exprimă bucuria credincioșilor din Bălți, precum și mulțămirea personală de a putea saluta pe Î.P.S. Sa în acea catedrală. Mulțumește Î.P.S. Sale pentru oste-neala ce și a luat venind și în aceea parte a Basarabiei.

Înalt Prea Sf. Sa Mitropolitul Nicolae răspunde: «Am venit în Basarabia, mânați de simțământul cald al dragostei de frate. Am venit să vă mărturisim solidaritatea și frăția de credință. În această solidaritatea noastră va

rezida tăria noastră.

Atâta vreme cât poporul nostru își va păstra solidaritatea, atâta vreme cât unit își va manifesta voința de a trăi în libertate, nimic nu va putea nimici».

Dând mulțumită lui Dumnezeu pentru eliberarea Basarabiei, face urări pentru o cât mai grabnică refacere în urma distrugerii pe care bolșevicii au săvârșit-o la retragerea lor, distrugere care se vede cu deosebire în orașul Bălți.

*

Plecarea din Bălți

Plouase peste noapte, un vânt rece stăruia voind să ne aducă aminte că vara e pe sfârșite. Răceala umedă care ne-a întâmpinat în orașul Bălți, dădea oarecum acestui oraș în cenușe și ruină o priveliște mai jalnică. Cu toată caldă și însuflețită primire cu care ne-a onorat P.S. Cipron, plecăm din Bălți spre amiaza zilei de 15 Septembrie cu oarecari simțăminte de durere și de neliniște. De altfel dintr'un oraș pustiit în modul cel mai barbar cum era să plecăm? Am luat iar drumul Orheului. Priveliștea ruinelor din Bălți ne-a împovărat sufletul.

Î.P.S. Mitropolit era tăcut; îi citeam clar pe față că urmărește în adâncul cugetului gânduri ce s'au născut din priveliștea dezastrului văzut la Bălți. N'am îndrăznit să-i tulbur gândurile, mi-am luat o carte și-am început să citesc. Nu știu cât timp a trecut așa în tăcere, când iată că mașina ni se oprește. Un subofițer german a făcut semn șoferului să oprească. A venit lângă mașină și ne-a spus să-l ducem până la Chișinău. Î.P.S.S. în limba germană l-a întrebat pe camaradul german ce necaz are. Acesta ne-a arătat în stânga șoselei un camion uriaș răsturnat. Era camionul unei unități de pioneri germani, care transporta scule speciale pentru facerea pontoanelor. Aveau ordin să fie cât mai curând la Nistru și iată peste noapte, din cauza vremii ploioase, camionul derapând s'a răsturnat cu toată greutatea lui de 10 mii kgr. Subofițerul trebuia să meargă acum la Chișinău, de unde să vină cu o șenilă specială ca să pună din nou pe roți gigantul camion. Î.P.S. Sa primit îndată în mașină pe subofițerul german și-am pornit-o înainte.

Camaradul german nu era o fire tăcută; ne-a spus că-i de pe Rhin de la Düsseldorf, că-i catolic, că are vești bune de-acasă, că-și face datoria cu hotărâre și crede neclintit în victoria Germaniei. Treceam prin sate mari Drăgănești, Copăceni, Prepeleța, Sărăteni, numiri curat românești, precum și poporul care le populează este neaoș român în măsură covârșitoare. Ici-colo, la marginea drumului femei și fete întind trecătorilor spre cumpărare unt, ouă, struguri chiar și must. Ne-am oprit în câteva rânduri și-am cumpărat de toate stând

de vorbă cu sătenii, care se arătau foarte bucuroși.

În mijlocul oștirii

Vom fi ajuns poate la vreo 30 km înaintea Orheiului, când iată în dreapta șoselei dăm peste un regiment de transmisiuni, ce se afla tocmai în repaus.

Î.P.S. Mitropolit dă ordin șoferului să oprească, coboară din mașină, deja ofițeri și ostași se strâng în jurul nostru, în curând tot regimentul este de față. Î.P.S. Sa își pune omoforul, epitrahilul și săvârșește o rugăciune, acolo în marginea șoselei. Sutele de ostași au îngenunchiat cucernic, iar glasul arhiereului se înalță pătrunzător spre cer în caldă invocare pentru acești bravi ostași ce se aflau în drum spre front. Tabloul acela nu-l voia uita nici când.

Pe cer se mai zăriau doar ici-colo nouri fugari, iar soarele săruta brazda reavănă a pământului și frunțile aplecate spre închinare ale bunilor noștri ostași. Stăpânea atâta pace în clipele acelea, tabloul era atât de duhovnicesc, lumina cerească ce ne învăluia era atât de lină, încât această încântare a duhului am fi dorit să nu se mai sfârșească. Cuvintele fericitoare de pe Tabor, le-am rostit în adâncul inimii mele: «Doamne bine ne este nouă de-a fi aici». Subofițerul german, credinciosul catolic de la Düsseldorf impresionat peste măsură de tot ce-a văzut, a îngenunchiat și el în drum alături de camarazii săi români. Mai târziu când ne apropiam de Orhei, ne-a spus că pentru el, întâmplarea aceasta minunată, a însemnat o trăire duhovnicească de mare însemnătate, iar pentru viața lui, un adevărat eveniment religios.

După momentul covârșitor al înălțării sufletului pe aripile rugăciunii, a urmat cuvântarea Î.P.S. Sale. În felul acesta soldați regimentului de transmisiuni, s'au împărțit acolo în șoseaua Bălți-Orhei de câteva cuvinte cu totul pătrunzătoare. Desfătarea sufletească o puteai citi tuturor limpede pe față; ei sorbiau deadreptul cuvintele inspirate și înaripate ale Mitropolitului din Sibiu.

Văzând această mulțămire a ostașilor Î.P.S. Sa a hotărât să le facă bucuria deplină. Ne-a dat ordin să aducem cărți de rugăciune, broșuri de-ale «Astrei», iconițe și cruciulițe. Distribuirea lor a și început îndată. Bucuria ostașilor a fost într'adevăr deplină. Fiecare din cei aproape 2.000 de ostași și-a luat darul său. Î.P.S. Sa împărția cu atâta generozitate, cu atâta iubire părintească. Par'că ar fi fost un tată care împarte cu dragoste pâine la masă fiilor săi. Se stabilise într'adevăr o legătură așa de intimă între arhiereu și fiii săi duhovnicești, încât nu s'ar mai fi despărțit unii de alții. Camaradul german, subofițerul dela Düsseldorf, care fu martor la toate cele petrecute, a mărturisit că o asemenea întâmplare nu i-a fost dat să trăiască, deși este

om vechiu.

Iată-ne din nou în mașină plini de bucurie. Î.P.S. Sa radia de-o mulțămire sufletească deosebită. Starea de spirit apăsătoare cu care părăsisem orașul Bălți, era uitată de mult. Petrecerea de aproape 2 ore în mijlocul ostașilor ne-a înălțat sufletele și ne-a redat întreg dinamismul misionar.

La porțile Orheiului ne-am despărțit de camaradul german, care a aflat aici tocmai ce căuta. Cu multă căldură a mulțumit Î.P.S. Sale, spunând că nu va uita nici odată cele petrecute. Nu le vom uita nici noi.

*

În Valea Chipercenilor

Ajunși la Orhei, dl prefect Medrea ne așteaptă cu nerăbdare. La ora 4 eram așteptați în comuna Chiperceni, vreo 25 km de Orhei. Ne arăta nourii ce se îngrămădeau spre nord și zicea: «De ne va apuca ploaia în ceaunul Chipercenilor, o săptămână nu vom putea ieși de acolo». Am plecat îndată mai departe. Apropiindu-ne de Chiperceni, am lăsat șoseaua petruită și am pornit vreo 5 km pe un drum de hotar. Norocul nostru că în această parte nu plouase peste noapte cum a fost cazul la Bălți. Am putut pătrunde așadar în comună urcând un deal, apoi coborând o pantă foarte repede până jos în sat.

Chipercenii, această numire vine de acolo că în comuna care este foarte întinsă sunt reunite mai multe sate, cari fac acum la un loc o așezare din cele de frunte ale Basarabiei. Aproape 2.000 de capi de familie cu 6.000 locuitori. Credincioșii și-au clădit 3 biserici frumoase, una ca una. Primirea Mitropolitului Ardealului, a fost rânduită la biserica cea mai încăpătoare. Am fost foarte surprins că intrând în sat n'am prea văzut oameni. Mi-am zis: e zi de lucru, oamenii vor fi la munca câmpului. Abia când am ajuns în grădina bisericii m'am lămurit. Era acolo o mulțime mare de oameni. S'a strâns aici tot norodul din valea Chipercenilor. Ca unii ce sunt foarte credincioși, venirea unui arhiereu din Ardeal, ba chiar a Mitropolitului de acolo, a însemnat pentru el un eveniment de seamă. Unii din ei mi-au spus că în valea Chipercenilor n'a mai călcat vlădică de 20 de ani. Iar acum văzându-se scăpați de iadul bolșevic, au alergat cu toată bucuria să întâmpine înaltul oaspe din Transilvania care a ostenit până la ei în Chiperceni. Tineretul, flăcăi și fete, erau în haine de sărbătoare, având încins tricolorul românesc.

Îndreptându-se spre intrarea bisericii Î.P.S. Sa a fost întâmpinat de ceata preoților din jur în frunte cu parohul locului. I s'a oferit și aici pâine și sare, ca și'n fața primăriei, unde a fost la fel întâmpinat de primarul și notarul satului. Biserica era și ea ticsită de popor.

Cu deosebire bătrâni. Ținându-se seamă de puterea norodului de afară s'a hotărât, ca nu numai cuvântarea, ci și slujba să se officieze afară în grădina bisericii. Am purces dar afară, adunarea de popor creștea neconținut. Toată lumea era înălțată sufletește, numai dl prefect părea îngândurat și privea mereu la nouii cari se făceau tot mai negri și mai grei deasupra noastră, amenințând să deslănțue potop de ape peste noi.

Începe ruga de mulțumire

Veniseră și la Chiperceni preoții prezenți de prin împrejurimi, încât soborul a fost impunător. Mulți din preoții basarabeni au rămas pe loc în parohiile lor și în vremea stăpânirii bolșevice. Au avut mult de suferit fără îndoială, întrucât au fost puși să execute fel de fel de corvezi sub supravegherea plină de batjocură a agenților comuniști. Li s'au luat biruri grele pentru exercitarea funcțiunilor preoțești; la fel și bisericile cari au cerut să fie deschise au trebuit să plătească impozite speciale; așa a fost auzul bisericii din Chiperceni și al altor lăcașe de închinare din Basarabia.

P.C. Părinte protoiereu Simion Drăganciu din Zălcani, județul Bălț, mi-a povestit cum agenții jidani și comuniști exercitau cea mai neomenoasă speculă, în privința aceasta. Biserica din Zălcani a fost impusă cu 2.000 de ruble impozit pentru a rămânea deschisă tot anul. Când s'au apropiat însă sărbătorile Crăciunului, iată agenții bolșevici au făcut de știre că e ordin de sus ca biserica să fie închisă. Protoiereul a răspuns: am plătit doar impozitul, nu are importanță, a fost răspunsul. Și-acum ce este de făcut, noi vrem să avem biserica deschisă. N'aveți decât să mai plătiți 1.000 de ruble, a fost răspunsul bolșevicilor. P.C. Părinte s'a sfătuit cu credincioșii și-au plătit și a 3-a mie de ruble. Povestea s'a repetat la Paști, apoi le Rusalii până a dat Dumnezeu că bolșevicii au fost alungați de armatele germano-române, iar în ziua de duminică, 6 iulie 1941, a putut săvârși în slobozenie cea dintâi rugă de mulțumire, cu toate că bătaia tunurilor se mai auzia încă prin apropiere.

Astfel de nedreptăți și de apăsări batjocoritoare au suferit și credincioșii din Valea Chipercenilor. Și-atunci cum să nu alerge ei în număr mare la biserică, cum să nu fie ei de față la ruga de mulțumire când ea e săvârșită chiar de un Vlădică venit de departe să le aducă vorbă de mângâiere și de întărire sufletească.

M'am adresat unor bătrâni și i-am întrebat dacă pe Valea Chipercenilor, nu sunt și ruși? «Da de unde, părinte, suntem numai moldoveni; dela noi și până sus la Soroca și de aici în Jos la Orhei și până la Tighina suntem moldoveni curați. Am îndrăgit noi apa iasta a Nestrului și-am rămas lângă dânsa ca niște petri de hotar». Dar rusește știu, i-am întrebat eu mai departe?

«N'au știut nici părinții noștri și nu știm nici noi. Doar la orașe ce se mai aude vorbă străină dela venetici, dar noi nu cunoaștem decât graiul moldovenesc. Amu era să fie primejdie cu stăpânirea drăcească a bolșevicilor, cari veneau din fundul Rusiei și tot spuneau în fața primăriei pe rusește, dar noi nu înțelegem nimic. De ținea stăpânirea lor mai multă vreme, cine știe, poate că tinerelul ista s'ar fi dat după limba lor. Dar acum slavă Domnului, asemenea primejdie nu ne mai paște, putem muri liniștiți».

În sufletul meu m'am rușinat. Până când am aflat din gura acestor bătrâni din Chiperceni, eu nu mi-am dat seama că dealungul Nistrului în județele Soroca, Orhei și Tighina, avem populație curat românească. Am întrebat mai târziu pe dl prefect, care a întărit întrutotul spusele acelor bătrâni. Am avut apoi prilejul să mai văd un număr de sate ca Peresecina, Oriticani, Coșernița, Cirmișeni, Cobusca nouă, Cobusca veche, Mireni, Solcea, unde stând de vorbă cu țărâni, am văzut că sunt moldoveni neași și rusește nu știu să vorbească. În felul acesta am învățat să cunosc Basarabia în altă lumină. Ea este într'adevăr ținut românesc; trup din trupul Moldovii lui Ștefan Vodă, straja de temei la Nistru, bastion al românismului. Ca număr de populație curat românească, Basarabia întrece Ardealul. Acest colț de țară, e vrednic de jertfele ce s'au făcut pentru recucerirea lui. În România de mâne prevăd Basarabiei un rol din cele mai frumoase.

Pentru Basarabia românească, pentru sufletul ei plin de credință, pentru poporul ei blând de răzeși a pornit și misiunea ardeleană în călătorie duhovnicească, ducând acolo la Nistru milioanele de frați basarabeni cuvânt de mângâiere pentru toate suferințele încercate și pentru vrednicia cu care și-au păstrat limba moldovenească și credința strămoșească.

*

Tot la Chiperceni

Cu toți nouii cari ne amenințau, ceasul de vecernie dela Chiperceni n'a fost tulburat cu nimic. Ruga de mulțămire s'a desfășurat solemn, poporul întreg era proșternut în adâncă evlavie; am trăit cu adevărat un ceas de rugăciune. Răspunsurile liturgice le-au dat cele două coruri din Chiperceni, întrecându-se în aleasă și armonioasă cântare.

A urmat apoi cuvântul Î.P.S. Sale. A fost interesant: cu tot ceriul apăsător, Vlădica de la Sibiu a rostit una din cele mai senine cuvântări. Am avut prilejul să-l ascult în multe părți, nu numai în Basarabia – ei bine, cuvântarea din Chiperceni a avut un dar deosebit. Cei peste 2.000 de credincioși ascultau ca vrăjiți. Cuvântătorul prin inspirația cerească pe care o vădea în expunerea sa, a reușit să cucerească în așa fel pe

ascultători, încât aceștia l'ar fi urmărit mereu. Pe lângă un grai popular armonios, pe lângă pildurile măiestrite, pe lângă o expunere clară și explicită, Î.P.S. Sa a știut să împrumute ceva din sine vorbirei, din armonia persoanei, din prestigiul arhieresc, din vrednicia bărbătească, din duhul său mare și plin de iubire pentru poporul și sufletul românesc.

A trecut o oră și 15 minute și Î.P.S. Sa mai vorbea încă. Peste tot liniște, în marea de capete nici un val de neliniște, nicio undă nestăpănită. Doar dl prefect preocupat neconținut de precizia programului îmi făcea semne că e târziu și arăta spre nouri grei.

Diaconii au rostit polihroanele, făcând urări pentru Regele Țării, pentru Conducătorul Statului, pentru Vlădici, pentru Armata română, pentru poporul basarabean și pentru întreaga noastră țară. Cele două coruri au excelat și aici în răspunsuri care de care mai măiestrite.

Încercarea cea mare a venit la urmă. Cum era să fie împărțite cărțile, cruciulițele și iconițele la atâta amar de oameni? Dl prefect era aproape disperat la gândul că o să treacă ceasuri și ne apucă ploaia în ceaunul Chipercenilor. Î.P.S. Sa a împărțit la copii, la coriști, apoi a încredințat pachetele cu cărți preotului și primarului, urmând a fi împărțite Dumineca viitoare. Dl prefect a răsuflat ușurat. A aprobat întru totul gestul Î.P.S. Sale și l-a poftit îndată la mașini pentru a ne întoarce la Orhei.

Iată însă că notarul satului ne iese înainte și invită pe Î.P.S. Sa și pe toți oaspeții la o mică gustare, pe care au pregătit-o gospodinele Chipercene în frunte cu venerabila preoteasă. Înaltul Ierarh a mulțumit pentru o asemenea atențiune, dar dl prefect cu gândul mereu că ne va ploua și n-o să mai putem ieși de acolo, a luat pe notar la o parte și i-a spus: «Să știi că ți-ai mâncat cariera».

Noi însă ne-am cam așezat la masa pregătită tot în grădina bisericii. Și ce masă? Gospodinele de la Nistru au o măiestrie specială cât privește gătitul bucatelor. Am început cu toții să gustăm cu poftă, numai dl prefect ne zoria mereu și nu putea ierta notarului care ne-a făcut să zăbovim peste prevederile programului. Poporul ne înconjura din toate părțile, se înfrupta și el de la masa vlădicească cu deosebită mulțămire. Î.P.S. Sa a mulțumit pentru primirea atât de călduroasă și pentru mărturia dragostei arătată prin jertfa de bucate atât de alese.

În fine iată-ne în mașini. Dl prefect tăcea; era întu-nerec, drumul era greu, trebuia urcată panta până sus. Mașinile și-au făcut datoria și iată-ne sus. Î.P.S. Sa cu d. prefect erau în mașina prefecturii. Abia când a fost sus limba dlui prefect s'a deslegat. Ați avut noroc Î.P.

Sfințite, bine că ne vedem sus, de acum nu-mi mai este teamă.

Dar nu și-a isprăvit bine vorba și iată o isbitură în mașină și-apoi stop, motorul nu mai funcționa. Ce se întâmplase? Cum drumul era cu hopuri mari și cu bruși, acumulatorul mașinei prefecturii s'a isbit de un asemenea bruș și a căzut jos.

Î.P.S. Sa a spus senin: «Vedeți, dle prefect, eu nu m'am temut jos în Chiperceni, aveam credința că misiunea nu ne va fi tulburată și Dumnezeu ne-a ajutat. Acum să trecem în altă mașină și să nu ne lăsăm tulburați nici de astă dată».

*

Prin codrii Orheiului

Împotriva temerilor noastre din ajun, timpul mergea spre îndreptare. Ce-i drept, ne urase puțin peste noapte, dar dimineața ne-a întâmpinat cu cer senin și cu raze de lumini aurii. Marțea aceasta din 16 Septembrie a fost cu adevărat o zi de toamnă frumoasă, pe care am gustat-o din plin. În părțile Orheiului priveliștea basarabeană este încântătoare; toamna dă și mai mult farmec frumuseții naturale de aici. La 3 km sud de Orhei, șoseaua bine petruită ce duce spre Chișinău, trece pe distanță câțiva km prin codrii Orheiului. Mașinile urcă și coboară în voie șerpuirile șoselei, iar noi ne desfătăm privirile admirând frumusețea pădurii zugrăvită în cele mai armonioase culori de mâna măiastră a timpului.

Înainte de aceasta cu două luni, nu ne-ar fi mers în acest fel. Codrii Orheiului au constituit un punct de împotrivire înverșunată pentru bolșevici. Ostașii români și germani, au dat cele mai înverșunate atacuri pentru a isgoni din acest cuib pe bolșevici. Dealungul șoselei urmele acestor lupte se văd la tot pasul. Copaci retezați sau despicați de obuze, adăposturi arse, gropi uriașe săpate de bombe ucigașe. Urmele acestea proaspete ale războiului, ne fac să ne gândim la bravii noștri ostași, la eroismul lor, la dârzenia cu care au trebuit să lupte pentru a da peste cap un inamic atât de puternic înarmat și care a rezistat până la disperare. Faptele lor de arme ne vor apare abia mai târziu în adevărata lor lumină și măreție.

Ajunși la o răspântie, noi o luăm spre stânga. Cerul e mereu senin, soarele se face tot mai cald. Peisagiul e și aici foarte frumos; drumul duce pe coama unei coline până în satul Ciopleni, unde coboară abrupt până la apele râului Ichiglu. Malul dinspre miază-noapte al acestui râu este aici la Ciopleni, atât de înalt, atât de cioplit încât din depărtare îți pare un aici străvechi de cetate.

Căminuri preoțești pustiite

Mergem mereu înainte, iată-ne în Bașcani! Aici

ajungem din drum un preot care purta în brațe un copil, iar alături cu un coș în mână d-na preoteasă.

Era parohul bisericii din Coșernița, părintele Alexandri. Fusese în refugiu și acum se întorcea acasă. Mai era 8 km până la Coșernița, iar călătorii noștri erau oboșiți. Dar iată că mașina mitropolitană a oprit lângă ei și au fost poftiți sus. Cu mâhnire ne-a povestit părintele din Coșernița, cum biserica din sat a fost stricată de sovietici, iar casa parohială dărâmată. Cucernicia Sa venise înainte cu vreo 2 săptămâni, iar acum își aducea la casa pustiiță familia. A mai povestit Î.P.Sf. Mitropolit, cum în refugiu a ajuns să se rânduiască foarte bine, încât ar fi putut rămânea acolo. Dar fiind basarabean de naștere, tocmai din aceste părți, inima nu a lăsat să rămână departe de ele, ci a alergat cu dor acasă.

Iată că ajungem în dreptul bisericii din Coșernița, răvășită în urma războiului. Alături de biserică, părintele nearată o dărâmătură: «Iată Înalt Prea Sfințite ce-a rămas din casa parohială. Acolo sub dărâmături ni se găsește mobilierul și bruma de strânsură pe care am agonisit-o cu trudă». D-na preoteasă privea înmărmurită; nu-i venea să creadă ochilor și abia își putea stăpâni lacrimile. Arhipăstorul de la Sibiu a știut să găsească cele mai nimerite cuvinte de îmbărbătare pentru familia părintelui Alexandri, care era atât de greu încercată. Dna preoteasă luându-și copilul în brațe a mulțumit Î.P.S. Sale cu lacrimi în ochi. Iar părintele Alexandri aflând de misiunea noastră și-a cerut voie să ne însoțească pentru a se împărtași de bucuriile de la Onițcani.

Atâția din preoții basarabeni au găsit același pustiul întorcându-se la vetrele lor, precum a găsit părintele din Coșernița. Sunt tragedii cari se consumă în tăcere, pentru că sufletul preoțesc trebuie să fie gata de-a suferi totul.

În alte părți preoții și-au aflat casele întregi dar goale. Sovieticii, în chip de batjocură, împărțiseră sătenilor tot ce-a fost în casele preoțești. Cu deosebită mângâiere sufletească am aflat cum mulți dintre credincioși îndată după ce s'a întors părintele, au adus înapoi lucrurile cari le-au fost distribuite. Mulți preoți au fost aceia, cari la acest gest al țaranilor, au știut să răspundă cu vrednicie: Au dăruit țaranilor lucrurile respective: cinste lor!

Biseriile din Basarabia

Șoseaua ne-a scos tocmai pe malul Nistrului; la 8 km în fața noastră erau Onițcanii. Satul întreg e dominat de biserică. O clădire deosebit de impunătoare. Foarte frumoasă, numărând vreo 7 turla. Pentru orice călător, bisericile din satele basarabene înfățișează, un

semn de nedumerire. Fiecare se întreabă: Ce însemnează aceste biserici atât de frumoase? Într'adevăr clădirile bisericilor din Basarabia sunt excepțional de frumoase și de bogat înzestrate. Interesându-mă mai de aproape de această chestiune am aflat că stăpânirea rusească din vremea țarilor, dădea ajutoare însemnate pentru clădirea bisericilor și înzestrarea lor. Acest ajutor cuprindea însă o condiție, aceea a introducerii limbii rusești pentru sfintele slujbe. Această momeală a prins în foarte multe părți; era mijlocul de rusificare cel mai indicat. Norocul a fost că a venit 1918 la timp.

În fine iată-ne în sat, în pragul bisericii Î.P.S. Sa e primit cu pâne și sare și cu crucea. Poporul din Onițcani foarte vioi a ținut să fie tot de față. Au venit credincioși și dela Coșernița, dela Slobozia și din alte sate din acea parte. Onițcanii cuprind și ei peste 1.000 de capi de familie, gospodari de toată vrednicia. Frumoasa lor biserică s'a umplut ca o coșniță de albine.

*

Ruga dela Onițcani

Liturghia arhierască s'a desfășurat într'o atmosferă din cele mai duhovnicești. Î.P.S. Mitropolitul Nicolae al Ardealului înconjurat de mare sobor de preoți și daconi a săvârșit în toată, reculegerea sfintele rugăciuni, iar poporul, vădit mișcat, urmărea totul cu adâncă evlavie. Din drumul misionar pe care l-a făcut. P.S. Sa în Basarabia sfânta liturghie din Onițcani a fost săvârșită în punctul cel mai îndepărtat, tocmai pe malul Nistrului. Acest fapt dat mi se pare slujbei din Onițcani o putere cu totul deosebită.

În predică, P.Sf. Mitropolit a vorbit despre rugăciunea Tatăl Nostru dând acestor cuvinte ce-au răsunat chiar de pe buzele Mântuitorului una din cele mai ferice tâlcuri. În vorbire a fost foarte clar și a folosit un grai popular. La un moment dat, predica s'a transformat în dialog. La întrebările Î.P.S. Sale poporul răspundea vioi, arătându-și cea mai vie mulțămire sufletească.

Î.P.S. Sa a mai dat rând la cuvânt încă la patru preoți, cari alcătuiau o altă echipă din cele patru ale Sibiului.

Socoteam că poporul care a stat în picioare peste 3 ceasuri, va arăta vreo neliniște când i s'au vestit alți patru vorbitori. Spre surprinderea noastră însă, poporul s'a înviorat și căuta fiecare să vadă cum se înfățișează preoții din Ardeal. Cu cel mai viu interes, au urmărit cuvintele celor patru preoți, cari de altfel au avut grija de a nu abuza de dragostea de cuvânt și de răbdarea norodului de la Nistru.

Ca și în alte părți a urmat împărțirea de cărți, ico-nițe, cruciulițe, pe cari poporul le-a primit cu vie satisfacție, dând năvală asupra Î.P.Sf. Mitropolit.

MULȚĂMIREA LUI MOȘ GRIGORE

La ieșirea din Biserică, toată lumea urma pe Î.P.S. Sa. Întorcându-mă până în altar, văd în fața icoanei Mântuitorului pe-un bătrân cu plete albe. Ochii limpezi erau ațintiți asupra icoanei, iar cu buzele rostea liniștit: «Doamne, Ție-Ți mulțumim, Doamne slavă Ție».

M'am oprit și priveam cu atențiune pe acest moșneag care având zugrăvită pe față cea mai vie mulțumire, nu mai contenea de-a rosti această rugăciune simplă: «Doamne Ție-Ți mulțămim, Doamne slavă Ție».

Tocmai voiam să mă îndepărtez, când văd că moș Grigore se desprinde și el din fața icoanei și se îndreaptă spre mine cu prietenie: «Părinte, ești și Dta din Ardeal, da, de acolo, îi răspund. Bunul Dumnezeu să vă răsplătească. Prin mare primejdie am trecut, și-atunci când nu mai aveam nici-o nădejde, mâna cerească ne-a izbăvit.

Primejdia aiasta cu bolșevicii a fost ca un potop de ape peste noi. Uite, cum a fost primejdia revărsării din zilele trecute. Era cât pe-acți să ne înghită apele Nistrului. Când ne-a venit veste în sat că ne va cerceta Mitropolitul din Ardeal, apele erau în plină creștere. Copacii din luncă nu se mai vedeau și multe gospodării erau în grea cumpănă. Eu știu din bătrâni că atunci când pornesc vlădicii în țară, de-i secetă va veni ploaie, de-s ape mari potopul se va opri. Și iaca, vorba din bătrâni s'a împlinit și azi. Uite apele de azi noapte au început să scadă bine. Dumnezeu ne-a ferit de primejdie prin rugăciunile vlădicilor din Ardeal.

Amu părinte, să nu râzi de vorbele mele, dar eu ca un bătrân fără de minte, atâta știu: „Doamne Ție-Ți mulțămim, slavă Ție“».

Am luat mâna lui moș Grigore, așa mi-a spus că-l chiamă, i-am strâns-o cu căldură, apoi mi-am mărturisit bucuria de-a fi întâlnit și cunoscut un suflet în care să trăiască atâta credință.

«Lasă acum părinte, să dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate».

Poporul din Onițcani și-a dovedit dragostea față de oaspeții din Ardeal și prin aceea că a pregătit o masă cu bucate din cele mai gustoase și mai alese. După ce ne-am întărit și odihnit o clipă, cu duioșie în suflet ne-am despărțit cu credincioșii din Onițcani, așezați acolo santinelă la Nistru. Echipele misionare au pornit iar la drum potrivit programului.

Era către ora 4 după masă; mașina gonia înainte pe drumul pietruit. Cerul a rămas toată vremea senin. Razele calde ale soarelui ne mângâiau cu căldura lor binefăcătoare frunțile, ca un fel de răsplătire cerească pentru truda duhovnicească a zilei aceleia petrecute

la Onițcani pe malul Nistrului.

*

Miercuri 17 Septembrie, la Peresecina, jud. Orhei

Potrivit planului de misiune, ziua de 17 Septembrie avea să reunească în Peresecina mai multe echipe misionare, nu numai ale Arhiepiscopiei Sibiu, ci și din celelalte Eparhii, în frunte cu PP.SS.LL. Episcopii, capi de echipe. După cât ne vom fi întâlnit mai mulți în acea zi, cu atât se făcea dovada executării precise a planului de lucru misionar. Eram nerăbdător să văd în ce măsură echipele misionare din Ardeal s'au ținut de planul întocmit la început.

RĂSCRUCEA DRUMURILOR

Peresecina este o așezare mare de peste 7.000 locuitori, la mijlocul distanței dintre Chișinău și Orhei. Localnicii mi-au povestit că acolo era pe vremuri locul de popas al negustorilor și drumeților. Se opreau aici cei care trecuseră prin codrii Orheiului și poposeau de mulțumire că au scăpat neprădați și se opreau aici și cei cari aveau să pornească peste codri interesându-se de cele din urmă întâmplări. Era așadar Peresecina un fel de răscruce a drumurilor; în limba rusească acesta este înțelesul denumirii Peresecina.

Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului, fără să-și dea seama de această însemnătate din trecut a localității Peresecina, a dispus ca pentru ziua de 17 Septembrie să aibă în Peresecina o întâlnire a echipelelor misionare din județele: Lăpușna, Orhei, Soroca, Bălți și Hotin. Aceasta în vederea întâlnirii generale de a doua zi în Chișinău, de unde misiunea ardeleană avea de îndeplinit una din cele mai duhovnicești îndatoriri ale ei pe pământul Basarabiei, pelerinajul la mormântul marelui mitropolit Gavriil Bănulescu Bodoni, ale cărui rămășițe pământești se află în mănăstirea Căpriană, jud. Lăpușna. În ajun plecând dela Onițcani, Î.P.S. Mitropolit a venit până în Chișinău, unde tocmai sosise P.S. Sa Veniamin, venind din Sud, cu echipele P.S. Sale. Caransebeșenii auzind de misiunea din Peresecina, cu bucurie s'au oferit de-a însoți a doua zi pe Î.P.S. Sa. Timpul mergea spre îndreptare; cerul se colorase într'un albastru primăvărat, iar nourii, atât de amenințători înainte cu câteva zile, se topiseră cu desăvârșire în văzduh.

Îndată după ora 8 am pornit la drum plini de voioșie. Priveam la Î.P.S. Sa și mă întrebam, cum de nu arată nici umbră de oboseală? Eram doar în a zecea zi de lucrare misionară. Zece zile de drumuri ne'ncetate; de slujbe lungi, de cuvântări; tot atâtea nopți dormite în casă străină și alte osteneli cari acum nici nu-mi mai vin în minte, și cu toate acestea Î.P.S. Sa era voinic, plin

de energie, în fruntea tuturor, dând cel mai strălucit exemplu de râvnă misionară. Atâta prospețime a spiritului, atâta sănătate, atâta bărbăție la etatea de 60 de ani este într'adevăr pilduitoare.

Liturghia cu 4 arhierei

La ora 9 am fost în Peresecina. Poporul vestit din bună vreme a făcut o întâmpinare din cele mai însuflețite oaspeților din Ardeal. Dl prefect al Orheiului Fl. Medrea a făcut să fie de față și la Peresecina, precum a însoțit de altfel pe Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae și în celelalte locuri de misiune din județul Orhei.

După primirea cu pâine și sare din fața primăriei, tot poporul s'a îndreptat spre biserica cea mare, unde Î.P.S. Sa a fost primit de parohul locului, însoțit și de alți preoți de prin satele învecinate. Ajunși în biserică am căutat să verific echipele noastre. Din ale Arhiepiscopiei de Sibiu, lipsea numai una. P.S. Sa Veniamin era de față cu echipele P.S. Sale. Sf. Liturghie a fost început de Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae și de P.S. Sa Veniamin asistați de soborul celor 20 de preoți și 6 diaconi. În vremea «fericirilor», iată sosește P.S. Sa Nicolae al Oradiei cu echipele P.S. Sale venind dela Soroca, iar îndată după Evanghelie, P.S.S. Vasile al Timișoarei venind din Bălți.

În acest fel planul de misiune se verifică funcționând precis, iar altarul măreței biserici din Peresecina se înconjură cu o cunună de patru arhierei din Ardeal. Credincioșii venind mereu cu umplut cu desăvârșire neobișnuit de încăpătoare biserică și luau parte cu tot sufletul în sfintele rugăciuni, având în față pe cei 4 vlădici, peste 30 de preoți și 10 diaconi. Sf. Liturghie din Peresecina a luat în felul acesta un aspect cu totul neobișnuit, plin de măreție, de covârșitoare putere duhovnicească și de frumusețe liturgică îngerească. Credincioșii din «răscrucea drumurilor» priveau adânc mișcați la această neobișnuită slujbă, ca la o arătare cerească. Stând de vorbă cu ei la ieșirea din biserică, cei mai mulți și au exprimat plini de entuziasm fericirea de-a fi putut lua parte la sfânta liturghie, slujită de 4 vlădici și de nenumărate preoți și diaconi. Unul din săteni povestea altora că ceea ce a văzut astăzi nu ere asemănare, ci așa ceva, a auzit ei povestindu-se, nu se putea vedea decât la Kiev pe vremea țarilor.

*

Vorbesc patru vlădici

După terminarea sfinteii liturghii, cei patru vlădici în frunte cu Î.P.S. Sa și-au luat cărjile arhieresti și au pornit la predică. Preoții în odăjdii l-au înconjurat din toate părțile. Poporul privea cu uimire această manifestare impunătoare, care pentru misiunea ardeleană în Basarabia a însemnat unul din punctele de seamă.

Luând cuvântul, Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae

înfățișează norodului din Peresecina rostul misiunii ardelene. Î.P.S. Sa vorbește senin, inspirat, profetic. Dela primele cuvinte cucerește pe ascultători cari s'au făcut numai ochi și urechi.

lubiți frați basarabeni,

Am venit la voi cu mângâierile credinței, vestindu-vă puterea lui Dumnezeu și a cuvântului său care nu poate fi zăgăzuit de nimeni în lumea aceasta. Cu cât lumea se împotrivește mai mult cuvântului Domnului, cu atât el își arată învederat puterea sa biruitoare. Nenumărați și vajnici prigonitori au încercat să-i pună stavilă dar el a răsbir prin toate piedicile. Și astfel s'a răspândit lumina lui, adevărul Lui, sfințenia și puterea Lui pe la toate neamurile până la marginile pământului, încât nu este popor la auzul căruia să nu fi răsunit și să nu fi fost biruitor.

Umblăm de 10 zile și mai bine pe meleagurile basarabene vestind pretutindeni cuvântul Evangheliei. Zi de zi ne-am dat seama de tăria puterii cu care lucrează în inimi acest cuvânt. În urma stăpânirii bolșevice de un an voi sunteți cu toții martori, cum ei oameni fără Dumnezeu și vrăjmași ai crucii au căutat pe toate căile și înăbușe cuvântul lui Dumnezeu și să zdrobească din sufletul vostru credința prin care neamul nostru a trăit și s'a izbăvit dela obârșie și până în acesta vreme.

Venim din Ardeal, ne dăm seama acum când vă vedem credința că încercarea bolșevicilor a fost zadarnică, iar în sufletul vostru a rămas biruitor cuvântul lui Dumnezeu. Cu toate suferințele prin cari al trecut v'ați păstrat credința. Drept aceea noi nu avem a vi spune numai cuvinte de mângâiere, ci din tot sufletul vă mărturisim marea noastră bucurie pentru bărbăția cu care ați știut să rămâneți credincioși cuvântului Domnului. Vă laudăm pentru credința voastră, iar iubirea pe care am avut-o pentru voi și care ne-a făcut să pornim spre voi în aceste vremuri, crește și mai mult în inima noastră, acum după ce am pipăit oarecum sufletul basarabean și am văzut alipirea lui caldă către Dumnezeu.

Cam la acest fel se rostea Î.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului în fața celor aproape două mii de credincioși din Peresecina. Prezintă apoi pe cei trei arhierei prezenți dând fiecăruia cuvântul.

A vorbit mai întâi P.S. Sa Vasile al Timișorii. P.S. Sa imprimă cuvântării o pecete mai mult națională. A spus între altele: Acelaș neam suntem dela Tisa și până la Nistru și vorbim aceeaș limbă. Pe toți ne împreună aceeaș credință. Cel care ar îndrăzni să vorbească de deosebiri între noi, greșește. Iată noi venim din Banat – dar graiul ne este tot moldovenesc și voi basarabeni ni-l înțelegeți. Simțim la fel cu voi. Nimic nu ne deosebește, ci totul ne leagă într'o frăție românească. Moldovenii din jurul Timișorii se bucură cu voi.

Se înfățișează apoi P.S. Sa Nicolae al Oradiei. Iată câteva spicuiuri, însemnate în fugă, din cuvântarea P.S. Sale: Eu vlădica dela Tisa am venit la voi ca la niște frați de acelaș sânge, lege și grai. Noi frații voștri necăjiți de pe apus ai țării venim să ne bucurăm aici de bucuria voastră, ca din praznicul bucuriei voastre să luăm putere și nădejde.

Cât de fericiți sunteți voi, frați basarabeni, cari așa de curând ați ajuns la învierea credinței voastre, la dobândirea slobozeniei voastre și la așezarea drepturilor voastre. Pe unde am umblat în județul Soroca și Bălți, au găsit norodul basarabean în cinstită prăznuire. Este drept c'am văzut dealungul drumurilor străjuind morminte proaspete, totatătea peceți de foc care cheșezuiesc răscumpărarea voastră de sub jugul bolșevic.

Acești eroi și-au dat ceea ce au avut mai scump: viața. Flăcării României slobode au venit să-și pună sufletul și viața pentru Basarabia. Din moartea lor a răsărit învierea voastră. Învrednicească-se Dumnezeu să vedem cât mai curând, cum Răsăritul țării se duce la Apus, zdrobind acolo lanțurile robei. Doamne al puterilor miluește-ne pe noi!

Venind la rând P.S. Sa Veniamin al Caransebeșului, ținând seamă de antevorbitori, dă sfaturi ziditoare poporului care nu arată nici un semn de oboseală. Face și P.S. Sa apel la unitate, căci prin unire ajungi polemic; aici citează istorioara ce mănunchiul de nuele.

Îndeamnă apoi pe toți să îmbrățișeze virtuțile, iubirea de Dumnezeu, iubirea aproapelui, înțelepciunea, din care curg ca dintr'un Izvor alte virtuți: credința, nădejdea și dragostea. Arată apoi că altă comoară mai mare decât sufletul nu există. Mai dând și alte sfaturi și învățături, P.S. Sa închee cu vorbele: Să păstrăm curat și sufletul neamului, care este unul și prin care ne înfrățim dela Nistru și până la Tisa.

Preot-Căpt. Gh. Secaș⁶

**

DESCĂLECĂRI CRIȘENE ÎN BASARABIA

Din amintirile călătoriei misionare făcută de Ierarhii Mitropoliei Ardealului în Septemvrie 1941, prin Basarabia și Transnistria⁷

Ruinele Chișinăului

Mă găsesc în Chișinău pentru prima dată în viață. Se cade, ca înainte de a-l părăsi, să-i vizitez încăperile pe care le oferă privirilor vizitatorilor săi.

Dar vai, cât de ciudat mi se pare orașul acesta Chișinău despre a cărui podoabe, localnicii vorbeau cu atâta nostalgie, și din tot ce a avut n'a mai păstrat

decât numele și amintirile ce se leagă de numele său.

Peste tot nu vezi decât ruini, și ruinele acestui oraș, capitală de provincie, mă impresionează adânc. Palatul mitropolitan este distrus în întregime, iar în curtea fostei reședințe mitropolitane se găsesc o mulțime de statui și statuete lucrate fără cele mai elementare reguli de simetrie, ca să nu mai pomenim de simțul artistic de care a fost lipsit complectamente, zidarul lor. Aminteau parcă, de statuetele zeilor pe care le-a făcut neamul jidovesc, în pustie și la care se închinau, în timp ce Moise se ruga. În fața palatului mitropolitan se mai vede încă pedestalul pe care a fost cocoțat chipul lui Stalin, acea urâciune a pustiirii aflătoare în locul cel sfânt.

Frumoasele clădiri ale Chișinăului de altădată azi nu mai sunt decât mormane uriașe de molozuri care fumegă și care dau din ele duhoare de cadavre de ale creștinilor pe cari jidanii spurcați i-au îngropat de vii, vrând prin aceasta să arate lumii întregi ce sunt în stare să săvârșească în țara unde ei sunt stăpâni, fie chiar numai câteva ore.

Catedrala mitropolitană, de trei ori înfrunșată și împodobită, așisderea este pârjolită.

Într'o noapte, asemănătoare aceleia în care a fost vândut Mântuitorul Hristos, Iuda, după ce a săvârșit oribilul masacru, îngropând de vii 76 de creștini sub zidurile unei case și mulți alții nedescoperiți încă, a alergat spre sfântul sanctuar al creștinilor și a aruncat asupra lui foc și pară. Apoi s-a dus Iuda, dispărând în rândurile duhurilor rele care umblau pe acea vreme și în a căror slujbă se afla: cel întocmai ca fiara.

Nebuneasca ispravă a tiranului celui păgân a tulburat pe poporul cel binecredincios, care privea cu îngrozire, la focul cel mistuitor și cerea cu mâinile întinse spre cer, ajutorul Celui Prea Înalt.

Minunea cea mare

Dumnezeul Părinților și al nostru, Cel ce a prefăcut de demult focul în rouă, a suflat și de data aceasta duh răcoritor și a stins focul care încerca cu văpăile sale sanctuarul sfânt.

Căci vrere dumnezeiască a fost ca unul din cele 3 altare ale catedralei mitropolitane să rămână neatins de văpaia focului.

Deasemenea, Icoana Maicii Domnului, care era așezată în naosul cel mare al catedralei, numită de creștinii localnici, «Mângăetoarea celor scârbiți» n'a cunoscut puterea mistuitoare a focului jidovesc.

Și s'a întristat Iuda aflând de nereușita planului său mârșav.

Pe oricare stradă din Chișinău de te vei duce vei găsi același decor: ruinele. Acestor ruini, europenii le-au dat numele următor: operă de artă și civilizație jidovească;

iar noi le mai zicem: hulă urită lui Dumnezeu.

Și am vrut să aflu care este taina acestor isprăvi mârșave? și deslegarea am aflat-o în testamentul lui Iuda.

Opera lui Iuda

Legenda ne spune că Iuda cel vânzător de Hristos, înainte de a se spânzura de craca copacului din Valea urâciunii, a ascuns un sul de pergament sub greutatea unei lespezi de piatră ce se număra între acele ce alcătuiau treptele pe care te urcai la Templul din Ierusalim.

Iuda a ascuns sulul de pergament sub acea lespede de piatră, cu scopul ca frații lui, la vremile de apoi, să-l găsească și să-i execute cuprinsul, știind că treptele acelea nu erau urcate decât de cei de o seminție cu dânsul. Și la anul al 70-lea după Hr. Rostogolindu-se acele lespezi, prin învălmășeală de lupte, testamentul lui Iuda a ieșit la iveală și a fost găsit de unul din descendenții vânzătorului. Atunci, sfat au făcut bătrânii poporului și au hotărât ca acel sul să fie multiplicat în zeci de mii de exemplare și împărțit, ca o zestre, tuturor fiilor și ficelor lui Israel, ce urma să se răspândească, după această dată, întocmai ca o pulbere netrebnică, peste întreaga suprafață a pământului. Bătrânii israeliteni au legat pe fiii lor cu jurămintele să execute, fără șovăire, porunca cea iudaicească. Și unul din paragrafele acestui testament are cuprinsul următor: «Fii ai lui Israel, aruncați foc și pară asupra altarelor creștine; distrugeți tot ce este sfânt; nimiciți artă și operă și tot ce este creștin; astfel făcând mă veți continua pe mine care am vândut pe Hristos părinților voștri, spre răstignire, întrebuițați orice mijloace numai să-mi îndepliniți această dorință».

S'au scurs 1871 de ani de când fiii lui Israel, execută fără șovăire această poruncă testamentară a lui Iuda. Și aceasta n'a rămas o taină pentru neamul cel creștinesc.

Mi-a fost dat și mie să văd urmările acestui testament. Chișinăul e ruină, e pustiu; și ruinele lui grăesc tuturor celor ce-l privesc, despre isprăvile fiilor lui Israel; ele sunt o mărturie vie, că fii lui Israel execută fără șovăire testamentul lui Iuda. Și jidanii s'au dus din cetatea creștinilor, după ce i-au dat foc, și nu s'au mai întors. Căci scris este: «Nu vor locui lângă Tine cei ce viclenesc, nici vor petrece călătorii de lege în preajma ochilor Tăi; urât-ai pe toți cei ce lucrează fără de legea» (Ps. 5, 4).

După ce am văzut toate ruinele Chișinăului, am șezut jos și m'am mâhnit cu duhul, aducându-mi aminte de slava și frumsețile lui de odinioară, din care n'a mai rămas decât doar imaginea-i săpată în memoria bătrânilor, despre care vor povesti, în nopțile de iarnă, nepoților lor. A fost odată un oraș frumos...

Arcul de Triumf

Mai are ceva Chișinăul, ce te îmbie spre veselie: este Arcul de Triumf, așezat în fața Catedralei, pe sub care a trecut, triumfal, viteaza noastră oștire, desrobitoria Basarabiei și nimicitoarea bolșevismului de aici.

Frații basarabeni l-au făurit, și l-au dăruit, ca prisos simbolic al inimei lor, vitejilor noștri ostași, în semn de recunoștință, că i-au slobozit din cătușele bolșevismului.

Inscripția de pe el: Cinste desrobitorilor Basarabiei.

Zodia ne spune că Armata română va trece din victorie în victorie.

La Tighina

După ce mi-am făcut ochii roată m-am îndreptat spre chilia mea pentru a-mi lua bagajul și a porni mai departe, în drumul nostru. Sosit aici, fratele Bogdan mă încunoștințează, că o roată din numărul celor patru lipsește de la mașina noastră. Șoferul Ilie n'a fost destul de vigilent în lipsa noastră.

Toate străduințele noastre pe care le-am pus pentru repararea mașinei și înlocuirea lipsurilor au fost zadarnice, căci în Chișinău nu se afla decât un singur atelier și acela pentru trebuințele Armatei.

Astfel suntem nevoiți ca mașina noastră, care până ieri ne producea când haz când necaz, s'o lăsăm în curtea casei eparhiale, rezemată pe butuci. Părintele Bogdan se întristează, iar eu mă bucur căci grijurile noastre s'au împușinat cu una. După ce ne-am lăsat din lucruri în paza părintelui Nicodem, bucătarul Preasf. Efrem, luând cu noi numai cele necesare la slujbe, pornim per pedes, până la răscruce de drumuri. Aici ne ajunge din urnă o mașină nemțească ce pleca spre Tiraspol. Pentru a 2-a oră apelăm la bunăvoința soldaților germani. Buni și serviabili ca întotdeauna, ne iau cu mașina până la Tighina, capitala județului nostru de activitate misionară.

În ciuda tuturor greutateților ce ni se pun în cale, ca: ploaie ce cădea din abundență, drumuri defundate, și lipsă de mijloace de locomoție cu care să ne deplasăm de la o comună la alta – cu scopul de a cerceta un număr cât se poate de mare de comune și a semăna printre creștinii oropsiți mângâierea – noi ne facem datoria și ne sânguim a executa programul misionar.

Însoțim pe Prea Sfințitul nostru Andrei prin comune unde se săvârșesc de către preoții misionari diferite slujbe și se predică.

În cele din urmă, Prea Sfinția Sa vizitează spitalul de răniți din cetatea Tighinei, unde împarte soldaților peste 2.500 de cărți de rugăciuni, cruciulițe și iconițe, predicând în fiecare salon de bolnavi, alinând astfel suferințele celor răniți, atât prin daruri cât și prin cuvântu-i mângâietor.

Nici aceste ținuturi, din împrejurimile Tighinei, n'au fost cruțate de mâna distrugătoare a lui Iuda. Și aici, cei fără de Dumnezeu au distrus tot ce au creștinii mai scump: Bisericele. Așa de pildă, în comuna Varnița am găsit biserica dărâmată. Și era o mândrețe de biserică. Fiara apocaliptică, urmărită de ostașul lui Hristos, n'a avut răgaz să-și pună în aplicare planul-i criminal de a distruge tot ce este creștinesc, înainte de a trece blestematul râu, Nistrul, care a format, până ieri, hotar între Neamul românesc de dincolo și de dincoace de apele lui.

Și povestesc localnicii, că după ce a trecut apa Nistrului, s'a uitat Fiara înapoi și a văzut că biserica satului rămăsese întreagă. S'a înfuriat atunci și a aruncat, ca Zâmbra Lumii din povești, foc de nările ei, pentru a lungi, prin obstacole formate din dărâmături, calea dintre ea și adversarul-i Făt-frumos care era gata-gata s'o ajungă. Și focul asvârlit din nările ei, a mistuit și sfântul altar al bisericii din satul Varnița, împuținând astfel cu încă unul numărul Altarelor creștine unde se află Taina puterii ostașului român, despre care lucru nu este neștiutoare Fiara apocaliptică.

*

La răscruci de drumuri

Arată-mi mie, Doamne,
calea pe care si o urmez...

După două săptămâni și mai bine de activitate misionară săvârșită în Basarabia de echipa misionară a Aradului, și după executarea cu multă scrupulozitate a programului misionar, membrii echipajului se îndreaptă spre ținuturile nordice a țării noastre și anume spre dulcea Bucovină, desrobotă, pentru a semăna și printre frații de acolo, bucuria spirituală a României Mari și a le împărtăși iubirea fraților lor din ținuturile crișene.

La fel, părintele Bogdan, prietenul meu de călătorie și împreună

lucrător în Ogorul Domnului, căruia i-am împărtășit atât bucuriile duhovnicești cât și mâhnirile ce poate să le întâmpine un drumeț în călătoria sa, apucă alt drum.

Mă obișnuisem deja cu Sf. Sa: căci am plecat împreună dela Arad; drumul dela București la Chișinău și de aici la Tighina, cu toate peripețiile lui, tot împreună am străbătut; slujbele din satele basarabene tot împreună le am săvârșit.

Căci, după ajungerea noastră la Tighina, Prea Sfințitul nostru stăpân Andrei, ne-a trimis doi câte doi să ducem partea cea bună creștinilor din satele basarabene și să săvârșim slujbe sfinte, dătătoare de har. Și sorțul a arătat ca eu și părintele Bogdan să pурcedem împreună pe același drum la propovăduire.

Iată dar, că după două săptămâni de activitate misionară împreună, Sfinția Sa apucă drumul ce duce la Cernăuți iar eu rămânând, singur, la răscruci de drumuri, cu hotărârea fermă de a mi îndrepta pașii singuri spre Răsărit.

Mijlocirea îngerului păzitor

Îmi place să cred, fără a fi augustinian, că pașii creștinului care-și exprimă dorința de a umbla pe cărările bine plăcute lui Dumnezeu, sunt păziți și îndrepați spre acele cărări de îngerul pe care l-a primit echipa la botez. Și numai în măsura în care primește mijlocirea acestui înger, «fiind păzit și povățuit» de El, pentru a nu se poticni în calea sa poate, să-și ajungă creștinul scopul dorit. Despre acest lucru mărturisesc toate cărțile noastre de cult. Faptul că pașii mei s'au îndreptat s au ajuns fără mari poticneli în Transnistria, eu îl atribui nu mie ci îngerului meu păzitor. El mi-a îndreptat pașii spre acele meleaguri și tot El mi i-a păzit de poticneală.

Un dor vechiu

Este adevărat, că sufletul meu a

tânjit mult după o cunoaștere și o înfățișare spirituală cu frații noștri români din Transnistria. Acest dor vechiu al meu nu s'a putut realiza din pricina împrejurărilor politice care au dăinuit până în vremea din urmă.

Iată, în sfârșit, că a sosit fericitul prilej de a-mi îndeplini acest dor. Mă aflu la Tighina, și de aici până în capitala provinciei moldovenești de peste Nistru nu-i decât o aruncătură de săgeată.

Rămâne, doar, să trec apa Nistrului care până ieri a format un hotar, blestemat de toată suflarea românească care a despărțit frați de frați și a cărui mal Toma Jalbă român din Transnistria a vrut să-l sape și să-l mute, după cum glăsuște el în declarația lui făcută la congresul din Chișinău în 1917.

Iată ce zice el în aceea declarație:

«Fraților nu ne lăsați, nu ne uitați. Iar dacă ne veți uita, noi vom săpa malul Nistrului și vom îndrepta apa dincolo de pământul nostru. Căci mai bine să-și schimbe râul mersul său, decât să rămânem noi, frații, despărțiți unii de alți».

Poticneala

Tocmai aici am simțit poticneala, în trecerea acestei ape blestemate. Căci cu câteva zile în urmă dela aflarea mea aicea (pe la 12 Sept.c.) bătrânul Nistru și-a revărsat din alvie apele sale, înecând tot ce i-a stat în cale și odată cu aceasta și luntrile care erau înșirate ca niște mărgelile pe ață deacurmezitul pântecelui său, formând așa zisul «pod de luntri» peste care se putea trece în Transnistria. Nimeni prin urmare, nu putea trece în Transnistria decât pe calea aerului.

Ajutorul Domnului

La carte se spune că atunci când necazul omului se înmulțește și harul lui Dumnezeu prisosește.

Și într'adevăr, n'am avut un prilej mai bun în viață în care să se oglindească mai vădit acest adevăr

ca acuma. Mă aflam la răscruce; pe deoparte imboldul lăuntric mă îndemna să trec la frații de dincolo, iar pe de altă parte, Nistrul, care era pentru mine un obstacol de neînving prin propriile mele mijloace, mă oprea locului. Mi-am pus nădejdea în Dumnezeu, căci cele ce sunt cu neputință la oameni, la Dumnezeu sunt cu putință. Și într'adevăr, n'a întârziat a-mi trimite ajutorul Său, și într'o verne cât orice intervenție din afară era cu neputință și când mi-am luat grija dela așa ceva. Astfel în 14 Sptemvrie, ziua înălțării sfintei cruci pentru care își varsă sângele soldații români, o pasăre cu cioc de fier zburând spre părțile transnistriene mă ia pe aripile sale și așa, pe la toaca de vecernie, în aceeași zi, mă varsă din pânțelele său, pe o câmpie întinsă din fața orașului Tiraspol.

Figurile evlaviei

Descaltec pentru prima dată pe acest pământ al Transnistriei. Dedată mă găsesc singur și străin în pragul misterioasei Rusii, țară care până în 1918 purta numele de «Țara evlaviei», iar acum pe acela de «Țara celor fără de Dumnezeu». Lugubra și spontana-i schimbare îți amintește de Lucifer, care, din inger luminos devine, deodată, ingerul întunecului, care-ți inspiră teamă, și aceasta de pricina trufiei lui.

Locuitorii de pe aceste ținuturi povestesc cu multă groază despre regimul dur al bolșevismului de ieri care a declarat război lui Dumnezeu. Datorită acestui fapt, toți cei însemnați cu semnul sfânt cruci au zăcut, forțați, într'un somn adânc format din lanțurile celor 24 de ani de nopți ai regimului bolșevic, fiind lipsiți de toate binefacerile harice ce decurgeau dintr'o exercitare a funcțiunii sacerdotale.

Iar acum, după desmeticirea lor din acest somn adânc, văzându-se

în stare de slobozenie, își îndreaptă privirile obosite în zări depărtate, făcând streșină cu mâna, doar-doar voi zări un preot căruia să-i ceară, cu multă smerenie, blagoslovenie, și vai a celui ce va refuza o asemenea rugămintă.

De la aero-port pornesc spre interiorul orașului. În cale întâlnesc diferite persoane care se închină cu evlavie, până la pământ. Unii din ei se opresc locului și privesc lung după mine; iar alții se apropie de mine, îmi cercetează hainele preoțești, mă pipăie, ca să se încrediteze, ca Toma necredinciosul de adevăr. Vreau o mărturie în plus luată prin viu graiu. Mă întrebă, deci: «Dumneata ești batușca?» (D-ta ești preot?). La răspunsul afirmativ al meu, au îngenunchiat, au început să verse lacrimi și să glăsuiască: «Blagoslovește-mă batușca» (binecuvîntează-mă părinte) că n'am luat blagoslovenie de mulți ani. Bolșevicii și jidanii ne-au omorât preoții noștri, iar noi am rămas ca oile fără păstor. Slova Gospodi că vom avea acum iar batușca». Inimă de piatră de ai fi avut și tot ai fi vărsat lacrimi, auzind vorbele de jelanie ale creștinilor din Transnistria. Am blagoslovit și am mângâiat poporul asuprit, trecând, apoi, mai departe. Scene de acestea n'au fost puține în călătoria mea.

Iulian, ieromonahul

*

Tiraspol, citadela românismului
Ajung spre centrul orașului Tiraspol care îmi face impresia unui oraș mijlociu. Străzile largi și pietruite din centrul orașului, l-ar ase-măna, oarecum, cu Aradul nostru.

Clădirile noi, construite simetric și aliniat, dar nu destul de rezistente, aflătoare pe strada principală ce pornește de la teatrul comunal spre aero-port, îi dă o înfățișare destul de plăcută.

Tiraspol, era declarat de regimul sovietic drept capitală a Republicii

moldovenești din U.R.S.S. Ca o urmare a acestui fapt, toate prăvăliile aveau firmele scrise, în rândul de sus românește, iar în rândul de jos, aceleași cuvinte, erau scrise rusește.

Așa de pildă, am văzut prăvălii care aveau inscripțiile următoare: «Magazin de îndestulare», «Coperațiune», «Restoran». Unele numiri erau scrise cu caractere latine iar altele cu caractere cirilice. Acelaș lucru l-am observat și la tăblițele ce arătau denumirea străzilor. Toate aceste înseamnă că populația din Tiraspol și din împrejurimi era în majoritate română, care-și cerea drepturile de afirmare națională. Ceva mai mult, am întâlnit persoane în comunele din Transnistria prin care am trecut, ca de pildă: Caragaci, Ciurburgiu etc. comune curat românești, care nu știau nici o boabă rusește, deși s'au născut și au crescut acolo, ei și strămoșii lor.

Juda cel hrăpăreț

Românii, însă, nu erau stăpâni în capitala lor; jidanii le-au confiscat toate bunurile și s'au întins, ca un paiangen, acaparând toate clădirile din centrul orașului, împingând populația creștină spre periferie.

Din numărul de 70 mii de locuitori câți erau înainte de izbucnirea actualului război, 60 de mii erau numai jidani, cari au plecat odată cu retragerea sovieticilor. Actuala populație a Tiraspolului o formează, pe lângă armata româno-germană și funcționarii civili, populația de la periferie, în număr de cca 10 mii.

Oraș fără biserici

Din frumoasele biserici de altădată ale Tiraspolului, multe la număr, astăzi nu mai dăinuiește nici una. Bolșevicii le-au distrus pe toate. Asemenea demoniacilor, despre cari istorisește sf-ta Evanghelie că nu puteau suporta pe Hristos în patria lor ci-L rugau

să meargă în alte ținuturi, așisderea și bolșevicii, vrând să alunge pe Hristos din patria lor, pentru a putea fi îndreptățiți a-i da denumirea de «Țară fără Dumnezeu», n'au găsit altă cale decât de a distruge sfintele biserici, hanurile lui Dumnezeu, crezând ei că făcând aceasta, vor scăpa de prezența divină.

Pe locul unde a fost catedrala orașului sf. Nicolae, azi se află clădirea unei foste bănci, care te duce cu gândul, fără să vrei, la arginții lui Iuda.

Iar din cărămizile ce alcătuiau catedrala sf. Nicolae, bolșevicii au clădit teatrul comunal, la depărtare de cca 1½ km de fosta catedrală.

Cimitire vii

Nimic nu te predispune mai mult spre tristețe ca cimitirul, cetatea morții. Și iarăși, nimic nu s'ar ase-măna mai bine cu un cimitir, ca un oraș lipsit de bise-rici. Căci când treci prin asemenea oraș, lipsit de bise-rici, te cuprinde o tristețe, asemănătoare aceleia pe care ți-o produce cimitirul. Și în adevăr, Tiraspol, sau oricare oraș sau sat din Rusia, sunt adevărate cimitire, dar cimitire de acelea, ale căror morți îți grăesc. Lumea băștinașe din Tiraspol era înfășurată într'un giulgiu al tăcerii și al suferinții, asemenea morților. Vedeai, parcă, cum se străduia să alunge din jurul ei, acest giulgiu care-i amintea de traiul chinuit din cei 24 ani trăiți sub bolșevici, ca de o viață din mormânt.

Singura deosebire între acești morți din Rusia – căci Rusia, cu adevărat este un mormânt viu – și Lazăr, despre care istorisește Evanghelia, este aceasta: morții din Rusia, ieșiți la viață, îți grăesc și-ți povestesc despre viața lor dinainte, ca despre ceva ce-ți inspiră teamă și groază; pe când Lazăr, după ce s'a sculat din mormânt, n-a mai grăit nimic ci a fugit în munți, după cum spune legenda, neputând suporta privirile celor ce-l asăltau cu întrebările despre viața de dincolo.

Pe aici au trecut bolșevicii

Tiraspol nu este distrus în măsura în care este dis-trus Chișinăul. Totuși, găsești destule dărămături care să te îndreptățească să zici că: «Pe aici au trecut bol-șevicii». Căci bolșevicii în retragerea lor distrug totul. Multe case din Tiraspol sunt făcute una cu pământul; iar pereții caselor care mai dăinuiesc încă poartă cica-tricele gloanțelor. Multe case sunt pustii, cu geamuri

sparte etc. pe care le ia în stăpânire noua conducere a orașului.

Nu cred că s'au întâlnit alte meleaguri pe care să se vadă atâtea ruini și atâta dezastru, ca o urmare a sălbăticiiei umane, ca pe meleagurile pe unde au tre-cut bolșevicii. Căci în urma lor n'a rămas decât moarte, suferință și pustietate.

DUH ROMÂNESC

Tiraspol, până ieri era un oraș mort; nimeni nu știa ce se petrece acolo: căci între noi și cei de acolo era o prăpastie peste care nu se putea trece decât cu ris-cul vieții. Azi a apărut viața. Morții au înviat: își grăesc, suferința a dispărut, iar pustiul a început a fi locuit.

Biserici noi se clădesc, rugi fierbinți se înalță spre cer. Din ruinele lăsate de bolșevici se reclădesc case noi, între zidurile cărora viața zglobie a început să clocotească. Deasupra Tiraspolului fâlfâie tricolo-rul; e duhul românesc care-l pune în mișcare, și care îndreaptă pașii lumii spre orizonturi noi.

Iulian, ieromonahul⁸

TRANSYLVANIAN MISSIONARIES AMONG THE POPULATION AND THE ARMY IN RECOVERED BESSARABIA "AND BEYOND THE DNIESTER" (SEPTEMBER 1941)

Abstract: In September 1941 – after the recovery of the Romanian territory between the Prut and Dniester (annexed by the U.S.S.R. in June 1940) –, "the high hierarchs from Transylvania accompanied by a group of 60 priests went to Bessarabia to search and comfort the recently disenslaved brothers, through the valor of the Romanian and allied armies, from Bolshevik captivity". Under the signature of some witnesses – two prelates (and) with cultural missions in their dioceses, also publicists –, reports of this first missionary pilgrimage in this Romanian space were published in the newspapers of the time.

Keywords: Bessarabia, Transnistria, Romanian Orthodox Church, missionary activity, World War II, Chisinau, Tiraspol.

[1] Membru corespondent Academia Oamenilor de Știință din România.

[2] Al. Lascarov Moldovanu, *Laudă se cuvine*, în „Lumina Satelor”. Foie săptămânală pentru popor [Sibiu], XX, nr. 43, 19 octombrie 1940, p. 1: „Cu ce cuvinte, oare, am putea să aducem laudă unei asemenea rare fapte și cu ce oare, am putea mulțumi Domnului Hristos, pentru o învrednicire așa de mare ca aceasta? Să plece un înalt Ierarh, dimpreună cu 4 Episcopi și cu cincizeci de cucernici preoți și să meargă dealungul unui ținut întreg, ducând acolo cuvânt de curățire și de îmbărbătare duhovnicească, neținând în seamă nici greutățile drumurilor stricte și nici asprimea vremii?! Să porceadă acolo și să țină acele minunate slujbe în bisericile dărămate, să sfințească biserici noi, să boteze zeci de prunci, să grăiască cu norodul, îndemnându-l la nădejde și la bine, să aducă cuvânt creștinesc acolo unde de un an, iar în alte locuri de douăzeci și cinci de ani lipsise cu desăvârșire, să vadăască tuturor, în lumină nouă, frumuseța și tăria sfintei Evanghelii a Domnului Hristos. Judece oricine dacă o asemenea mare faptă nu merită tot cuvântul de laudă și tot smeritul nostru respect pentru aceia care au săvârșit-o! Sunt prea puține cuvintele prin care am putea arăta rostul și foloasele pe care le are și le va avea această călătorie duhovnicească în partea aceea de țară, care atâta de mult a avut de suferit în anul din urma”.

[3] G. Lungulescu, *D. general Radu Rosetti despre Biserica și Școala românească în fața problemelor naționale*, în „Universul” (ediția de Capitala, 58, nr. 240, 5 septembrie 1941, p. 9.

[4] xxx *Echipa misionară de preoți bănățeni plecați în Basarabia și Transnistria*, în *Ibidem* (ediția de Provincie), p. 10. Marți, 2 septembrie, la ora 11, membrii misiunii au primit, la Palatul Patriarhal, binecuvântarea Î.P.S. Patriarh Nicodim; la ora 14, acesta a oferit o agapă înalților ierarhi ardeleni și preoților însoțitori — la care, prezent fiind, între alții, Mihai Antonescu, vicepreședinte și președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri s-a adresat convivilor prezenți, arătând „valoarea credinței și a bisericii nu numai în refacerea individuală a unui om, dar în refacerea unui neam și chiar în refacerea structurii întregii lumi. Mulțumește atât Bisericii Ardelene pentru misiunea ce a rânduit în Basarabia deja râvna și pricepera cărora se așteaptă roade multe și bune, cât și Î.P.S. Patriarh pentru prilejul fericit pe care l-a procurat de a te găsi în mijlocul înalțelor fețe bisericești și pentru lucrarea misionară pe care Î.P.S. Sa a început-o încă de la intrarea armatelor desrobitoare în Basarabia și Bucovina prin trimiterea și așezarea de arhierii la sediile episcopale, prin trimiterea de preoți, cărți de ritual, broșuri de propagandă etc., iar acum, în urmă prin alcătuirea și trimiterea unei misiuni speciale pentru Transnistria”; la rândul său, Î.P.S. Mitropolit Nicolae, „în cuvinte pline de avânt mulțumește atât Î.P.S. Sale Patriarhului pentru frumoasa primire și bunele sfaturi ce a dat misiunii cât și d-lui Mihail Antonescu pentru cuvintele pline de nădejde prin care a mângâiat cu un ceas mai înainte, inimile rănite ale preoțimei și bisericii Ardelene” — xxx *Misiunea bisericească în Basarabia*, în *Ibidem* (ediția din Capitală); vezi și — G. Lungulescu, *Apostolatul ierarhilor și al preoților ardeleni în Basarabia și Republica moldovenească*, în *Ibidem*, 58, nr. 263, 28 septembrie

1941, pp. 1, 2.

[5] Preot-căpt. Gh. Secaș, *Drumul misiunii ardeleni în Basarabia*, în „Lumina Satelor”, XX, nr. 43, 19 octombrie 1941, pp. 1, 2; nr. 44, 26 octombrie, p. 1; nr. 45, 2 noiembrie, pp. 1, 2; nr. 46, 9 septembrie, p. 3; nr. 47, 16 noiembrie, pp. 3, 4; nr. 48, 23 noiembrie, p. 3; nr. 49, 30 noiembrie, p. 1; nr. 51, 14 decembrie, p. 1; nr. 52-53, 21 decembrie, p. 1; XXI, nr. 1-2, 4 ianuarie 1942, p. 2.

[6] Gh. Secaș (28 februarie 1904-27 februarie 1990) — preot-misionar, predicator, protopop, autor de cărți și broșuri de popularizare, publicist, redactor la gazete bisericești (<https://www.crestinortodox.ro/dictionarul-teologilor-romani/ghe-orghe-secas-84256.html>).

[7] Iulian, ieromonahul, *Descălecări crișene în Transnistria*, în „Biserica și Școala”. Revista oficială a Episcopiei Aradului, LXV, nr. 51, 21 Decembrie 1941, pp. 414, 415; nr. 52, 28 Decembrie, pp. 428, 429; LXVI, nr. 2, 11 Ianuarie 1942, pp. 11, 12.

[8] A se vedea, despre el, în epocă — Arhim. Scriban, *Dor al Părintelui Iulian*, în „Lumina Satelor”, XX, nr. 44, 26 Octombrie 1941, p. 3: „Câte năzuințe curate încolțesc în inima mânăta de simțiri dulci! Închipuți-vă ce i-a dat în gând Părintelui Iulian din Arad... să ia apă din Bug și să se ducă s'o verse în apa dela marginea graniței de apus a Neamului nostru.

Adică cum vine asta? Să împreune curgerile până la care ajunge neamul nostru românesc. Apele acestea sunt ca un brâu care încinge marea întindere a neamului românesc. A duce apă de colo colo este ca și cum le-ar închea într'o legătură mai strânsă. Oricum, este o simțire aleasă care a răsărit într'o inimă românească. Așa cum unii închinători la Locurile Sfinte iau apă din Iordan pentru a o aduce acasă, așa și gândul Părintelui de a amesteca apele dela Răsăritul neamului cu cele dela Soare Apune.

A venit cu episcopul său, vlădica Andrei dela Arad, în ceata de preoți adusă de Mitropolitul Nicolae dela Sibiu în Basarabia pentru propovăduire. Sf. Sa însă a rămas aici mai îndelung. A trecut peste Nistru, a cutreerat felurite sate, săvârșind slujbe sfinte, a botezat ca la 600 copii iar acum se află în Tiraspol.

Parcă s'ar întoarce acasă, parcă ar mai sta. Ar vrea să se ducă până la Bug, să ia apă și apoi să se întoarcă acasă.

Dar e greu de umblat. Nu sunt la îndemână atâtea automobile câte trebuie. Nici eu n'am pentru misiunea mea. Vreau să umblu, să văd felurite așezări ale Locurilor, dar n'am cu ce.

Păr. Iulian suferă și el din pricina asta. N'are cum ajunge pân' la Bug să ia apă. Dar dorința nu-l slăbește și tot trage nădejde să găsească un chip.

Zice că vrea să pecetluiască astfel legătura neamului românesc de pretutindeni.

Apoi Dumnezeu să-i ajute să-și vadă gândul împlinit. iar vestea faptei Sfintei sale să se răspândească, pentru a se vedea ce gând luminos poate răsări într'o inimă mânăta de alese imbolduri.

Tiraspol, 7 Oct. 1941”.